నీతి గీతి ముక్తావళి.

నీతిగీతముక్తావళి

ఇది

పెండ్యాల చినవేంకట సుబ్రహ్మణ్యముచే
రచియింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు

కాకినాడ :
శ్రీసావిత్రీ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రిత
1916.

విజ్ఞప్తి.

పాఠకమహాశయులారా !

బాలుర కుపయోగముగానుండులాగున నీతియుక్తమగు పుస్తకము నేదేని వ్రాయవలయునని యాసక్తి చాలకాలము నుండి కలదు. కాని తగినసమయము చిక్కినదికాదు. ఈ నడుమ సుభాషితమణికంఠహారమను పుస్తకము చదువఁ దటస్థమైనది. దానిలోని శ్లోకములు కొన్ని నీతివిశిష్టములై చాల సొంపుగానుండుటచే 100 శ్లోకములనేరి వానినన్నిఁటిని సాధ్యమైనంతవఱకు మూలమునకు సరిగానే తెలుఁగుఁ జేసియున్నాను. వృత్తములుగా వ్రాసినయెడల బాలురకుఁ జదువఁ గష్టముగా నుండుననుతలఁపుతో నన్నియు గీతపద్యములుగానే చేసియున్నాను.

ఉ. వాసినిఁగాంచినట్టి కవి ♦ వాసవులేనెఱుసుల్ వచింప భా
షా సరసీరుహాక్షిపద ♦ సారససేవయొనర్చనట్టి నే
దోసము వీసముఁ గనని ♦ ధోరణిఁ బద్యములల్ల వేర్చునే
వేసటయంచు నెంచక య♦భిజ్ఞులు దెల్పుఁడు దీనదోసముల్

ఇట్లు పండితవిధేయుఁడు,

పెండ్యాల చినవేంకటసుబ్రహ్మణ్యము.

గీ. యార్లగడ్డవంశోద్భవు ♦ డార్యహితుఁడు
తమ్మయాభిఖ్యు డెంతేని ♦ నెమ్మితోడ
దీని నచ్చువేయించెను ♦ గాన దేవుఁ
డీతని కాయురారోగ్యంబు ♦ లిచ్చుగాత !

శుభమస్తు.

శ్రీశారదాంబాయైనమః

నీతిగీతిముక్తావళి.

మహాజనప్రశంస.

గీ. పరులకుపకృతిగావించు ♦ తఱిని సుకృతి
హానిఁగనుచున్న వైరంబు ♦ నూనఁడెపుడు
నఱుకఁబడుచున్నఁ జందన ♦ తరువు దాను
బరిమళింపఁగఁ జేయదే ♦ పరశుధార. 1

గీ. అద్భుతంబు మహాత్ముమా ♦ హాత్మ్యమారఁ
కీడుమూఁడినయెడఁగూడఁ ♦ గెరలిమేలు
సేయుటరయంగనెటులన్నఁ ♦ దోయజారి
రాహువునోటఁబడియుఁ బుణ్య ♦ రాసినొసఁగు. 2

గీ. పూజ్యజనులకుఁ బూజ్యులే ♦ పూజసేయు
చుందు రన్యులు పూజించు ♦ చుండ రెపుడు
ఈశుఁడిందునిశిరసావ ♦ హించుచుండ

గీ. గుణవిహీనులయెడఁగూడ ♦ ననుపమాన
మైన కృపతోడసజ్జను ♦ లలరుచుండ్రు
జగతి చండాలునింటను ♦ జందమామ
వెన్నెలనుఁగాయఁగా మాని ♦ వేసెనొక్కొ. 4

గీ॥ ఆదిమధ్యావసానంబు ♦ లందు మైత్రి
యుత్తమునకుండు నొకరీతి ♦ నుండుదోరన
కఱుగఁదీసిన కాచిన ♦ నఱికిననుఁ బ
సిండి యన్యభావంబును ♦ జెందఁగలదె ? 5

గీ. తామెక్రోలవుతోయముల్ ♦ దటినులెల్ల
నారగింపవుపండ్లను ♦ భూరుహములు
మేయుచుండెనె సస్యముల్ ♦ మేఘవితతి
యుత్తమైశ్వర్యములగుఁ బ ♦ రోపకృతికి. 6

గీ. దుష్టశిష్టజనుల్ సూది ♦ తుద మొదళ్ళ
ననుకరించుచునుండెద ♦ రరసిచూడ
నొకఁడురంధ్రమొనర్చు వే ♦ రొకఁడుదానిఁ
గప్పివేయుచుండును గుణ ♦ కలితుఁడగుచు. 7

గీ. ఖలవచోంగారవితతిచేఁ ♦ గాల్పఁబడుచు
నున్నఁబరుసములు వచింపఁ ♦ డుత్తముండు
తగులఁబడుచున్న నగ్నిచే ♦ నగురుతరువు
స్వీయసౌరభ్యముఁ బరిత్య ♦ జించునొక్కొ. 8

గీ. మాన్యులు విలాసకై యన్న ♦ మాటయైన
శిలను వ్రాసిన వర్ణమై ♦ చెలఁగుచుండు
మానహీనుల శపథంబు ♦ మాటయైన
నీటవ్రాసిన వర్ణమై ♦ నిలుచుఁగాదె. 9

గీ. ధీరవర్యుఁడు లేని ప్రి ♦ దేశమందు
నల్పమతిమంతుఁడును స్తుత్యుఁ ♦ డగుచునుండు
భూరుహంబులు లేనట్టి ♦ భూమియందు
నాముదంపు మొక్కయును వృక్ష ♦ మౌనుగాదె. 10

దుర్జననింద.

గీ. ఖలజనంబులకును గంట ♦ కంబులకును
బాదరక్షలచే ముఖ ♦ భంగమైనఁ
దప్పులకుఁ గొనిపోయి వ ♦ దలుటయైన
నిరుదెఱంగుల నేదేని ♦ జరుగవలయు. 11

గీ. మంచిమాటల నెన్ని వ ♦ చించుచున్నఁ
బరుల దూఱక సంతోష ♦ పడఁడు దుష్టుఁ
డెన్ని రసములు భక్షించు ♦ చున్నఁ గాకి
తుష్టినందునె యేహ్యావ ♦ స్తువునుఁ దినక. 12

గీ. క్రూరమురగంబు ఖలుఁడు క్రూ ♦ రుండు పాము
కన్నను మిగులఁ గ్రూరుఁడౌ ♦ ఖలజనుండు
భోగి మంత్రాన శాంతినిఁ ♦ బొందుఁగాని
యెన్నఁడైనను లొంగునే ♦ యిలను ఖలుఁడు ? 13

గీ. హీనజనపరిబాధిత ♦ మానసులకు
నుత్తమజనులయెడఁగూడ ♦ నుండుశంక
క్షీరదగ్ధముఖుండైన ♦ చిన్నవాఁడు
తక్రమునుఁగూడ నూఁదుచుఁ ♦ ద్రాఁగుఁగాదె. 14

గీ. దుష్టజనుఁడొనరించు వి ♦ శిష్టతఁగన
నితరమానవోపద్రవ ♦ హేతువగును
పన్నుపడియున్న వ్యాఘ్రంపుఁ ♦ బారణంబు
బహుపశువినాశకరముగాఁ ♦ బరిణమించు. 15

గీ. ఇనకరోష్ణతఁగాలిన ♦ యిసుకయెట్లు
కాల్చునోయట్లు సూర్యుండు ♦ కాల్పఁజాల
డన్యపరిలబ్ధపదుఁడైన ♦ యల్పజనుఁడు
దుస్సహుండౌచుఁ దఱుచుగాఁ ♦ దోఁచుచుండు. 16

గీ. గొట్టమునఁబెట్టికట్టినఁ ♦ గుక్కతోఁక
కాదు సరళంబు వక్రంబు ♦ గానెయుండు
నట్లె బోధితంబయ్యును ♦ నల్పమనము
సాధుధర్మంబునొందఁగఁ ♦ జాలదెపుడు. 17

గీ. నిర్మలజలంబుచేఁ జెఱ్వు ♦ నిండియున్నఁ
గుండలోనినీటినె కాకి ♦ గ్రోలుచుండు
నుచితగుణవతియైభార్య ♦ యొప్పుచున్న
నీచుఁ డన్యకాంతాలోలుఁ ♦ డౌచునుండు. 18

గీ. సౌహృదంబును బ్రీతియుఁ ♦ జనదు చేయ
చెనఁటి మానిసితోఁ జేయఁ ♦ జెలువుగల్గు
కాలియుండినబొగ్గు ♦ గాల్పఁజేయుఁ
జలువఁజెందినయెడనైన ♦ నలుపుఁజేయు. 19

గీ. ప్రాణములవీడియైనను ♦ బరజనహిత
కార్యభంగంబొనర్చును ♦ ఖలజనుండు
కబళపతితమై మక్షిక ♦ గ్రాసకరుని
మించి వెంటనేవాంతిఁజే ♦ యించుఁగాదె. 20

గీ. పరులదూరెడు వేళలఁ ♦ బంక్తినదనుఁ
డన్యదోషంబులనరయు ♦ నట్టితఱిని
వేయికన్నులుగలయట్టి ♦ వేల్పుసీచుఁ
డార్యధనహ్రుతిఁ గార్తవీ ♦ ర్యార్జునుండు. 21

గీ. ఖలజనుండొనరించు దు ♦ ష్కార్యఫలము
సాధుజనులకుఁగూడను ♦ సంక్రమించు
దశముఖుండు ధరాత్మజఁ ♦ దస్కరింప
శరధిబంధితమయ్యె దా ♦ శరధిచేత. 22

గీ. మంచిమాటలనెన్ని బో ♦ ధించుచున్న
ఖలుఁడు సజ్జనుఁడెన్నండుఁ ♦ గాఁడుభువిని
పెక్కునదులస్నానంబుఁ గా ♦ వింపఖరము
హయముగామాఱునే యెన్నఁ ♦ డైనఁగాని. 23

గీ. ఉరుయశస్సురభికినిలు ♦ నుల్లిపాయ
శాంతిశైత్యంబునకుహుతా ♦ శనుఁడుతలఁప
ననుపమదయాసుమంబున ♦ కాకసంబు
ఖలుఁడు సాధుజనాళిదుః ♦ ఖప్రదుండు. 24

విద్వత్ప్రశంస.

గీ. బుధజనపరిశ్రమంబు వి ♦ బుధుఁడెఱుంగుఁ
గాని శుంఠయెట్టులనెఱుఁ ♦ గంగఁజాలు
ప్రసవదుఃఖంబు సంతాన ♦ వతియెఱుంగు
నిలను గొడ్రాలికియ్యది ♦ యేమితెలియు. 25

గీ. మానవేశ్వర విబుధ ధ ♦ ర్మంబులెపుడు
సదృశములుగావుపండిత ♦ సార్వభౌముఁ
డన్నియెడలనుఁబూజ్యుఁడై ♦ యలరుచుండు
పూజ్యుఁడౌ స్వదేశంబున ♦ భూవరుండు. 26

గీ. శశధరవిషంబులనుఁ ద్రిలో ♦ చనుఁడుబోలె
సుగుణదోషంబులగ్రహించి ♦ సూరిజనుఁడు
మొదటిదానిని శ్లాఘించు ♦ మూర్ధమునను
కంఠస్థలమునందిడుకొను ♦ గడమదాని. 27

గీ. మూర్ఖులిభతురంగములెక్కి ♦ పోవుచుండ్రి
పదగతుండగు నిర్ధన ♦ పండితుండు
గ్రావశిఖరాననున్ననుఁ ♦ గాకిమూఁక
పులినగతరాజహంసలఁ ♦ బోలఁగలదె? 28

మూర్ఖుఁడు.

గీ. ఏనికిసహజమౌప్రజ్ఞ ♦ హీనమగునో
యాతనికి నాగమం బేమి ♦ సార్థకంబు
లోచనయుగంబెవనికి వి ♦ లోపమగునో
యద్దమాజనునకునేమి ♦ సార్థకంబు. 29

గీ. మృగఖగాలకు ముత్యాలు ♦ మేలుబువ్వ
ఖరమునకు నంధునకు దీప ♦ కళిక చెవిటి
వానికింపైన గానంబు ♦ పామరునకు
నిద్ధ ధర్మప్రసంగంబు ♦ నేమిఫలము. 30

ధనవంతుఁడు, ధనము.

గీ. పవనకంపితదీపిక ♦ పగిదిలక్ష్మి
చంచలముగాని మీకు శా ♦ శ్వతముకాదు
కాన ననుభవింపుఁడు స్వేచ్ఛ ♦ గానొసంగుఁ
డార్యులను గౌరవింపుఁ డ ♦ త్యంతభక్తి. 31

గీ. ప్రాణరహితంబు దుందుభి ♦ యయ్యునద్ది
యార్చుచుండెధనం ధన ♦ మ్మనుచు నింకఁ
బ్రాణములతోడనుండిన ♦ మానవుండు
ధనముఁగోరుట నేమి చి ♦ త్రంబుగలదు ? 32

గీ. ప్రాయమున వృద్ధులైనట్టి ♦ వారుగలరు
జ్ఞానమున వృద్ధులగువారు ♦ చాలఁగలరు
తపముచేఁ బెద్దలుగలరు ♦ ధరణి వీరు
ధనముచే వృద్ధులగువారి ♦ దాసులరయ. 33

గీ. ధాత్రి నెవనికివిస్తార ♦ ధనముగలదొ
బ్రహ్మహత్యయొనర్చిన ♦ వాఁడుపూజ్యుఁ
డగును నెవ్వండు నిర్ధనుం ♦ డగునొ యాతఁ
డమలవంశ్యుఁడైననుఁ బరి ♦ త్యాజ్యుఁడగును. 34

గీ. కనకమహిమంబువచియింపఁ ♦ గానుశక్తి
యెవ్వనికినైన నున్నదే ♦ యెంతవింతొ
నామసామ్యంబుచేతను ♦ నరులకెల్ల
మత్తతనొసంగుచుండెను ♦ మ్మెత్తచెట్టు. 35

గీ. కామినీధనంబులయెడఁ ♦ గాంక్షమాన
వాళికి సృజించెవాగ్వని ♦ తాధిపుండు
వానియెడఁగల కాంక్ష నె ♦ వ్వండువదలు
వాఁడు మానుషాకృతినొప్పు ♦ భర్గుఁడరయ. 36

గీ. చెవులు శబ్దంబువినకుండఁ ♦ జేయుచుండు
నోటమాటాడనీయదు ♦ గాటమైన
వికృతిఁగలిగించుమేనికి ♦ వీక్షణంబు
మాన్పసంపదయనెడు నా ♦ మంబుమహిని. 37

తేజోవంతుడు.

గీ. దానధారావిలకపోల ♦ దంతివితతి
పైకిలంఘించుఁ గంఠీర ♦ వంపునిసుఁగు
సత్వవంతులకియ్యది ♦ సహజమరయ
సత్వమునకుఁ బ్రాయంబు బీ ♦ జంబుగాదు. 38

గీ ఇనశశాంకులొనర్చిన ♦ యొగ్గుతుల్య
మైన సైహి కేయుఁడు ♦ భానునాలసించి
మ్రింగు జాగుసేయక చంద్రు ♦ మ్రింగుచుండుఁ
దప్పకుండఁ గనదిమ్మృదు ♦ త్వంపుఫలము. 39

ఉదారుఁడు.

గీ. ఒకనిచేఁ జేయిక్రిందుగా ♦ నుంపఁబడును
నింకొకనిచేయి మీఁదుగా ♦ నెత్తఁబడును
దాతృ యాచకలోక భే ♦ దంబుభువిని
హస్తములచేత సూచిత ♦ మగుచునుండె. 40

గీ. ఏదిశిష్టజనాళికి ♦ నిచ్చుచుంటొ
దేనిఁ బ్రతిదినంబును నీవు ♦ తినుచునుంటొ
యదియ తావకవిత్తమా ♦ నని తలంతుఁ
దక్కు ద్రవ్యమెవ్వానికో ♦ దాచుచుంటి 41

గీ. ఇనతనూజుండు చర్మంబు ♦ నిచ్చివేసె
శిబియు నాత్మీయమాంసముం ♦ జెలఁగియొసఁగె
మునివరుండు దధీచియె ♦ మ్ములనొసంగె
నీయరానిది దాతల ♦ కేదిగలదు ? 42

గీ. అల్పుఁడైనను దాతసే ♦ వార్హుఁడగును
గొప్పవాఁడైన నిష్ఫలి ♦ గొల్వఁదగఁడు
జలమపేక్షించు నాతఁడు ♦ జలధివిడిచి
క్షోణిసంధువుసేవించు ♦ చుండెఁజూడు. 43

ధీరప్రశంస.

గీ. నీతిమంతులు నిందింప ♦ నిండు పొగడ
నిండు లక్ష్మి రానిండు పో ♦ నిండు చావు
నపుడె కానిండు మఱియొక ♦ యపుడెయనుఁడు
పదముకదుపరుజ్ఞులు న్యాయ ♦ పథమునుండి. 44

గుణప్రశంస.

గీ. సద్గుణంబుల సర్వజ్ఞ ♦ సామ్యుఁడైన
నాశ్రయము లేమి మానవుఁ ♦ డందుఁజింత
నవనిమానికము నమూల్య ♦ మైనదైనఁ
గాంచనసమాశ్రయ మపే ♦ క్షించుఁగాదె. 45

గీ. గుణిగుణజ్ఞుండుగనుఁగొని ♦ కుతుకమందు
గుణవిహీనుండు గుణియెడఁ ♦ గనఁడుముదము
వనజమునుఁబొందు వనినుండి ♦ వచ్చితేఁటి
నవిధవర్తియైనఁ గనద ♦ బ్జమునుఁ గప్ప. 46

గీ. గుణవిభూషులు దఱుచుగాఁ ♦ గోడుఁగంద్రు
సుగుణదూరుండుగాంచును ♦ సుఖము నెప్పుడు
బంధితములయ్యె శుకములు ♦ పంజరముల
కాకములు స్వేచ్ఛగాఁదిరు ♦ గాడుచుండె 47

గీ. గుణగణంబున నుచ్ఛ్రత ♦ మనుజుఁడొందు
నున్నతాసనస్థితుఁడౌట ♦ నొందలేఁడు
రుచిర సౌధాగ్రమందుఁగూ ♦ ర్చుండియున్న
కాఁకి వైనతేయంబు కాఁ ♦ గలదెభువిని. 48

గీ. సద్గుణములకై యత్నంబు ♦ సలుపవలయు
డంబముల చేతనుఁ బ్రయోజ ♦ నంబులేదు
క్షీరరహితహీనమైనట్టి ♦ సారభేయి
విక్రయింపగానె ఘంటికా ♦ వితతిచేత. 49

మిత్రము.

గీ. చాటునందునఁ గార్యనా ♦ శంబుఁజేసి
యెదుటఁబ్రియము వచించున్నే ♦ హితుఁడెవండో
వానిక్షీరముఖవిషకుం ♦ భంబుపగిదిఁ
జేరనీయరాదు పరిత్య ♦ జింపవలయు. 50

గీ. మానవులకుసహజసిద్ధుఁ ♦ డైనసఖుని
యెడలనెట్టివిశ్వాసంబు ♦ హృదినిఁగాంచో
యట్టినమ్మిక మాతృదా ♦ రాత్మజాత
సోదరులయందుఁగూడను ♦ లేదుతలఁప. 51

దారిద్ర్యము.

గీ. మృత్యుదారిద్ర్యములమృత్యు ♦ వేరుచింపఁ
గాని దారిద్ర్యమెప్పుడు ♦ కాదుమతము
చావు పరికింపనల్పక ♦ ష్టప్రదంబు
దైన్యమంతంబుదాఁక బా ♦ ధాకరంబు. 52

గీ. అన్యజనుఁడునుఁ దనవాఁడె ♦ యగునుధనికి
దైన్యభావంబుచేఁ బరి ♦ తాపపడెడు
వానికత్యంతసామీప్య ♦ బంధులైన
దవ్వులనెయుండుధ్రారుణీ ♦ తలమునందు. 53

గీ. భాగ్యహీనత ? నీకిదె ♦ వందనంబు
త్వత్ప్రసాదంబుచే నేను ♦ ధన్యతముఁడ
జనులనెందఱినో నేను ♦ గనుచునుంటి
గాని యొక్కఁడైనను నన్నుఁ ♦ గాంచలేదు. 54

గీ. తృణముకంటెను దూలంబు ♦ తేలికగును
దానికంటెనుఁ దేలిక ♦ తలఁపనర్థి
గాలి యాతనిఁగొనిపోవ ♦ దేలయనిన
మించి యాతఁడు తన్ను యా ♦ చించుననుచు. 55

గీ. కాకి కాకులఁబిల్చును ♦ గాని యర్థి
యర్థులనుఁబిల్వఁ దలఁపఁడు ♦ స్వార్థుఁడౌటఁ
గాక యాచకజనులఁ గీ ♦ కంటె శ్రేష్ఠ
మగును మంచియాతండు కాఁ ♦ డర్థిజనుఁడు. 56

గీ. ఎంతదనుక యాచింపరో ♦ యంతవఱకె
ఘనతకలవారికుండును ♦ గౌరవంబు
బలిని యాచించుసమయాన ♦ జలధికన్య
కాధిపుండును వామనుం ♦ డయ్యెఁగాదె. 57

గీ. ఇమ్మనెడు పల్కునాలించి ♦ యెడఁదయందు
వాసమొనరించుచుండు తే ♦ జో, ధృతి, మతి,
కీర్తి, లక్ష్ములన్ దేవతల్ ♦ క్షిప్రగతిని
ఆననమునుండి వెలువడి ♦ చనుచునుండ్రి. 58

గీ. యాచనాక్షరములతోడ ♦ నర్థిజనుని
యాననమునుండి ప్రాణంబు ♦ లరుగుచుండు
ఇచ్చుచున్నాననుచు దాత ♦ యుచ్చరించు
వర్ణములతోడఁ బ్రాణముల్ ♦ వచ్చుఁదిరుగ. 59

గీ. మానధనమంతఁగోల్పోయి ♦ మానవుండు
పరునిదరిఁజేరి కేల్చాపి ♦ యొక్కదక్కి
దేహియనియడుగుటకంటెఁ ♦ దీక్ష్ణమైన
కత్తి నాల్కఁగోసికొనుట ♦ యుత్తమంబు. 60

గీ. జనుము జనుమనియాశ ముం ♦ దునకుఁగెంటు
వెళ్లవలదనిసిబ్బితి ♦ వెనుకలాగు
నాశకును లజ్జకును మధ్య ♦ నర్థిహృదయ
ముయ్యాలెటులూఁగునో యట్లు ♦ లూఁగుచుండు. 61

కృపణుఁడు.

గీ. లోభిజననిభుండగుదాత ♦ లోకమందు
ముందుపుట్టఁడు వెన్కను ♦ బుట్టలేదు
తనధనంబులనెల్ల హ ♦ స్తములతోడ
ముట్టకుండనె పరులకు ♦ ముట్టఁజెప్పె. 62

గీ. ఆత్మసౌఖ్యవినాశంబు ♦ నాచరించు
కొనుచువిత్తంబునెవ్వఁడు ♦ కూడఁబెట్టు
నెంచుచుండెనో యాతఁడు ♦ నితరభార
వహునిబోలె కష్టమునకె ♦ పాత్రుఁడగును. 63

గీ. విభవముండియు నొరులకుఁ ♦ బెట్టకుండఁ
దాను దినకుండ నెవ్వాఁడు ♦ ధాత్రిఁగలఁడొ
చెందదాతనికాసొమ్ము ♦ జేనుఁబరుల
కైగదా కాయుచుండెను ♦ గడ్డిబొమ్మ. 64

గీ. వలసినంతధనంబు సం ♦ ప్రాప్తమైన
లుబ్ధత ననుభవింపఁడు ♦ లోభిజనుఁడు
గొంతుదనుకను జలమున్న ♦ కుర్కురంబు
రసనతోఁగాదె నీళ్లనుఁ ♦ ద్రాఁగుచుండు. 65

గీ. దేహియనియడుగఁదలఁచు ♦ దేహికెట్టి
చింతయొదఁగల్గునోయట్టి ♦ చింతదాత
యెఱిఁగియేయుండినయెడ న ♦ డ్డేమియనక
యాత్మదేహంపుఁ బిశునంబు ♦ లైననొసఁగు. 66

గీ. విభవయుక్తుఁడైన ననుభ ♦ వింపఁదగును
నొసఁగదగుఁగాని యార్జించి ♦ యుంచఁదగదు
మధుకరసమార్జితంబైన ♦ మధువదెల్ల
నన్యజనగృహీతంబౌట ♦ నరయలేదె. 67

తృష్ణ.

గీ. ఆశకెవ్వాఁడుదాసుఁడొ ♦ యాతఁడఖిల
లోకమునకుఁ గింకరుఁడౌచు ♦ లోఁగియుండు
నాశ యేమహామహునకు ♦ దాసియగునొ
యతని కఖిలలోకంబు దా ♦ స్యంబుసేయు. 68

గీ. చ్యుతములయ్యెను దంతముల్ ♦ సితములయ్యెఁ
గేశముల్ దృష్టిలోపించె ♦ నీశరీర
మరుగసిద్ధమయ్యెనుగాని ♦ యాశయునెడు
సాధ్వి నన్నుఁ బీడఁగను వి ♦ చారమందు. 69

గీ. యౌవనమువృద్ధతాక్రాంత ♦ మాచునుండు
వ్యాధిసంప్రాప్తమారోగ్య ♦ మరసిచూడ
జీవితంబంతయును జావు ♦ చేతఁబడను
హాని లేకుండనున్నది ♦ యాశయొకటి. 70

గీ. అదిగొప్పది. గిరికంటె ♦ నబ్ధిఘనము
అబ్ధికంటెను వ్యోమంబు ♦ నధికతరము
వ్యోమమునకంటె బ్రహ్మంబు ♦ నురుతరంబు
దానికంటెనుగొప్పది ♦ తలఁపనాశ. 71

దైవము.

గీ. అబ్ధిమథియించుసమయంబు ♦ నందులక్ష్మి
నొందెవిష్ణుండు. శంకరుఁ ♦ డొందెవిషముఁ
గాన దైవంబెఫలియించుఁ ♦ గాని పౌరు
షంబు విద్యయు ఫలియింపఁ ♦ జాలవెప్పుడు. 72

గీ. రక్షణవిహీనుఁడగు దైవ ♦ రక్షితుండు
క్షితినిరక్షితుండును దైవ ♦ హతుఁడుకాఁడె
అనదయయ్యును జీవించు ♦ నడవినైన
నెంత కాపాడిననుఁ జచ్చు ♦ నింటనొకఁడు. 73

ఉద్యోగము.

గీ. యత్నమొనరింపవలయుఁ గా ♦ ర్యంబుకొఱకు
ఫలము మార్జారమునకును ♦ వలెనె యగును.
పుట్టుకాదిగఁ బిల్లికి ♦ మొదవు లేదు
ప్రతిదినంబును నయ్యది ♦ పాలఁ ద్రాఁగు. 74

గీ. యత్నమొనరింప కార్యంబు ♦ లగును గాని
కోరికలచేతఁ జేతలీ ♦ డేఱవెపుడు
నిద్రఁబోవుచుండిన మృగ ♦ నేతనోట
మృగగణంబులు పడుచుండు ♦ నే తలంప. 75

సత్సంగతి.

గీ. సాధుసంసర్గు సంసర్గ ♦ శక్తిచేతఁ
జేయఁగారాని క్రియలైనఁ ♦ జేయఁగలుఁడు
చీమ విరిఁ జేరి భూతేశు ♦ శిరము నెక్కి
కువలయాప్తుని ముద్దిడు ♦ కొనుచునుండె. 76

గీ. పుష్పసంపర్కమునుఁ గాంచి ♦ పురువుకూడ
శిష్టజనమస్తకంబధి ♦ ష్ఠించుచుండె
మాన్యసంస్థాపితమయియ ♦ శ్మంబుగూడ
మించి దేవతాత్వంబునుఁ ♦ గాంచుచుండె. 77

గీ. యత్నమొనరించుమానవు ♦ హస్తమెంతొ
సంతసంబున గ్రహియించు ♦ జలధికన్య
యత్నరహితుఁడై యుండిన ♦ యట్టివాని
చేయి గ్రహియించుఁ దప్పక ♦ జ్యేష్ఠలక్ష్మి. 78

గీ. సాధుజనుతోడఁ జేసిన ♦ సాహచర్యంబు
నెవ్వనికి గౌరవాధిక్య ♦ మీయకుండు?
రాజమార్గానఁబోరలు నీ ♦ రంబుగంగ
నొంది దేవపూజితమగు ♦ చుండెఁగాదె. 79

స్థానబలము.

గీ. స్వస్థలమునొంది యిభసార్వ ♦ భౌముఁడైనఁ
గ్రిచ్ఛ అగ్రిహించుచుండెన ♦ క్రింబునదియె
యాత్మ పదపరిభ్రష్టత ♦ నందెనేని
కుక్కచేతనుఁ గూడను ♦ చిక్కుఁగాదె. 80

గీ. అనువుకానట్టియెడనున్న ♦ నధికుఁడైన
పీడఁదప్పక గనుచుండుఁ ♦ బృథివియందు
లోహసంస్థితుఁడగు నన ♦ లుండుగూడ
కారుకునిసుత్తిపెట్టులఁ ♦ గాంచుచుండె. 81

గీ. ఆశ్రియవశంబుచేఁ గాదె ♦ యఖిలజనులు
గౌరవాగౌరవంబులఁ ♦ గాంచుచుంద్రు
వింధ్యగిరినున్న గజములు ♦ వింధ్యతోడ
నుద్దిరుగుచుండుఁ గొద్దివౌ ♦ నద్దమందు. 82

గీ. అశ్వ, మస్త్రంబు, శాస్త్రంబు ♦ నతివ, వీణె
వాక్, మనుజుండు, వీరలు ♦ ప్రాప్తపురుష
గుణవిభేదంబునను దాముఁ ♦ గూడ సతము
యోగ్యతాయోగ్యతలచేత ♦ నొప్పుచుంద్రు. 83

పశ్చాత్తాపము.

గీ. విత్తవంతుండనని నాకు ♦ వీఁకగలదు
చెడెను ధనమిఁకనేమని ♦ చింతఁగనుదు
పడుట లేచుటల్ నరులకుఁ ♦ బుడమిలోన
హా స్తనిహితకందుకములు ♦ ననుకరించు. 84

క్షమ.

గీ. రూపమగునరులకు నగ ♦ రూపమునకు
గుణము భూషణంబగుచుండు ♦ గుణమునకును
జ్ఞానమసదృశంబగు విభూ ♦ షణముచూడ
జ్ఞానమున కలంకారము ♦ క్షమయెకాదె. 85

క్షుధ.

గీ. క్షుధకు నెనయగురోగంబుఁ ♦ జూడలేదు
క్షుధకుఁ బ్రతివచ్చుదుఃఖంబుఁ ♦ జూడలేదు
భుక్తినిభమగుసౌఖ్యంబు ♦ భువినిలేదు
రోషమున కుద్దియగు వైరి ♦ రోయలేదు. 86

జీవితసాఫల్యము.

గీ. మృదుమధురవాగ్విశిష్టుఁడై ♦ యెవఁడు కలఁడొ
పుత్రిసాధ్వీతములుగల ♦ బోఁటిమగఁడె
వంశో ధనియుదాతయునైయె ♦ వండుకలఁడొ
వానిజన్మంబుసార్థకం ♦ బౌనుగాదె. 87

పరోపకృతి.

గీ. ఒకనికుపకృతిఁగావింప ♦ కుండు నెవ్వఁ
డట్టి యతని జన్మంబు నిం ♦ ద్యంబు కాదె
కసవుభక్షించుచుండును ♦ బసులత్వచము
కూడ మేలు సేయుచునుండె ♦ క్షోణిఁబ్రజకు 88

సత్పుత్రప్రశంస.

గీ. పాలనీయనిదియు గర్భ ♦ వతియుఁగాని
యూలవలనమనకు నేమి ♦ మేలుకలదు
పండితుండును మఱిధార్మి ♦ కుండుఁగాని
యట్టితనయువలన చరి ♦ తార్థమేమి. 89

గీ. ప్రజ్ఞ చేతను ధనముచే ♦ బలముచేత
నెవఁడు వంశభారంబు వ ♦ హించుచుండె
నట్టి యాతనిఁగాంచిన ♦ యట్టితల్లి
పుత్రవతియని పొగడొందుఁ ♦ బుడమియందు. 90

మృతప్రాయులు.

గీ. పేద, మూర్ఖుండు, నామయ ♦ పీడితుండు,
నన్యదేశస్థుఁడున్ సేవి ♦ యైదుగురును
బ్రతికియుండియుఁ జచ్చిన ♦ వారటంచు
వ్యాసమౌనివరుఁడు మున్ను ♦ పల్కియుండె. 91

మిశ్రమప్రకరణము.

గీ. ఖగతుఁడు వచింపనేది దు ♦ ర్వచనమగునొ
యదియె సైదోఁడనినఁ బరి ♦ హాసమగును
నిలఁబరేంధనములఁబుట్టు ♦ నేదిధూమ
మగునొ యదియ గురునధూప ♦ మగునుఁగాదె. 92

గీ. వనములదహించుచుండిన ♦ పావకునకు
మిగులనేస్తకాఁడగుఁగాదె ♦ మిన్నుమాలి
యతఁడు వెల్గుచుండినదీప ♦ మార్పివేయుఁ
గాన దుర్బలుర చెలిమిఁ ♦ గనఁడెవండు. 93

గీ. తిన్ననైనట్టిమార్గానఁ ♦ దిరుగుచున్న
జంతుసంతానములుకూడ ♦ సాయపడును
న్యాయమార్గంబువిడనాడి ♦ నడచువానిఁ
దోడఁబుట్టినవాఁడైన ♦ వీడుఁగాదె. 94

గీ. కొద్దివారైయున్ననుఁ దమ ♦ కొలమువారి
నంటియుండుటచాల శ్రే ♦ యస్కరంబు
ఊఁకతోడ విడువఁబడు ♦ చున్నవైనఁ
దండులంబులు మొలచునే ♦ ధరణియందు. 95

గీ. జలధిఁగురిసినవర్షంబు ♦ చందమునను
భుక్తిఁజేసినవానికి ♦ భుక్తిరీతి
నల్పజనునకుఁజేసిన ♦ యట్టిమేలు
నిరుపయోగంబగునుఁగాదె ♦ ధరణియందు. 96

గీ. సదుపదేశంబుచే మౌర్ఖ్య ♦ మెదుగు మూర్ఖ
జనునకంత మెన్నండు కాఁ ♦ జాలదరయ
నాగవితతికి క్షీరపా ♦ నంబుచేత
నంతరింపదు వృద్ధియే ♦ యగువిషంబు. 97

గీ. కలశపాథోధిమథియించు ♦ కాలమందు
సుజన కుజనులు పుట్టుట ♦ నిజమెయగును
నొకఁడు చంద్రసహోదరు ♦ డిఁకనొకండు
హాలహాలమున కనుజాతుఁ ♦ డరసిచూడ. 98

గీ. చేయఁగూడనిచేతలఁ ♦ జేయుచుంట
బంధువైరంబు బలితోడ ♦ స్పర్థసతుల
నమ్మియుండుటయనెడు నీ ♦ నాల్గుమృత్యు
వునకు ద్వారంబులగుచుండుఁ ♦ బుడమియందు. 99

గీ. అన్యుఁడైన హితుఁడు బంధుఁ ♦ డగుచునుండు
బంధుఁడహితుఁడై యుండినఁ ♦ బరుఁడెయగును
వ్యాధిమేనజనించియు ♦ నహితమగును
నహితమౌనె వన్యంబైన ♦ నౌషధంబు. 100

గీ. విప్రుఁ, డగ్ని, యముండు, పృ ♦ థ్వీధవుండు
జలధి, మందిర, ముదర మీ ♦ సప్తకంబు
వివిధవిధులనుఁబూర్తిఁగా ♦ వించుచున్నఁ
బూర్తినొందక తొంటిచో ♦ ప్పునెయుండు. 101

Sree Savitri Press, Cocanada.

For Copies apply to :—

Pendyala Venkata Subrahmanya Sastri

Telugu Pandit, P. R. Co.

COCANADA.

OR

Pendyala China Venkata Subrahmanya

MEDAPADU,

Cocanada Taluk,

Godavari.

100 61